

УДК 784.4:781.6]:398.8(477)(045)

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2024.19.319758>

Катерина Жук

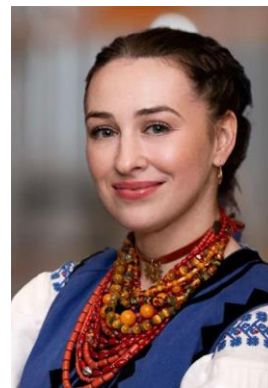
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-10482-8246>

Аспірантка Кафедри теорії та історії музики

Харківської державної академії культури

Бурсацький уз. 4, 61000 Харків, Україна

Тел.: +38 095 4934415, E-mail: jhukate53@gmail.com

РАЙОНУВАННЯ ТИПІВ МУЗИЧНИХ ФОРМ ВЕСІЛЬНИХ ПІСЕНЬ У МЕЖИРІЧЧІ ОРЕЛІ, ВОВЧОЇ ТА СІВЕРСЬКОГО ДІНЦЯ

У статті досліджуються весільні наспіви, що побутують на одній з локальних територій степової України – у басейнах річок Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця. Ці землі знаходяться на межі між Слобідщиною та Середньою Наддніпрянщиною, тому вважаються перехідною зоною. Історики й археологи справедливо визначають ці два великі регіони України, як території пізнішого заселення українцями, тому місцеві етнокультурні традиції цікаві з двох точок зору – як вони пов'язані з традиціями двох сусідніх регіонів та який вплив на них справили історичні події останніх століть. У контексті вивчення музичних весільно-обрядових традицій закономірно виникають запитання: наскільки та в яких формах збереглися тут давні обрядові наспіви; як історичні обставини, плінність і розмаїтість місцевого етносоціального середовища вплинули на зміст і мелодичну будову весільних пісень; які відмінності спостерігаються у музичних формах весільних наспівів цієї місцевості у зв'язку з їх функціонуванням у перехідній етнокультурній зоні.

У висвітленні цих питань авторка статті спирається на наукові методи й досвід вітчизняних дослідників-типологів, застосовуючи на практиці метод картографування музичних форм. Додатки до статті демонструють позитивні результати використання насамперед типологічного методу дослідження та картографування обрядових мелодій, яке для окресленого терену Степової України здійснюється вперше.

Ключові слова: музичне мистецтво, весільні наспіви, мелогеографія, перехідна етнокультурна зона, мелотип, ладофактурний аналіз, ритмічна типологія.

Постановка проблеми

Весільний фольклор займає провідне місце в аналітичних розробках сучасних етномузикологів. Всеукраїнська карта музичних форм (мелотипів) весільної обрядової пісенності суттєво розширилась за останні десятиріччя, проте вона охоплює переважно терни північно-західної, центральної, північно-східної України. Попри місткі дослідження останніх років, територія перехідної зони — Слободжанщини та Наддніпрянщини – досі залишається незаповненою прогалиною на загальноукраїнській етномузичній мапі.

Аналіз останніх досліджень. Весільні пісні, як один із найпоширеніших жанрів, досить рівномірно збереглися по всій території України, тому стали дуже зручним матеріалом для українських мелогеографічних досліджень. Основною методологічною базою для даного дослідження є розроблена Ірина Клименко мелотипологія весільних наспівів та система позначок для їх відображення у мелогеографічних Атласах України, а також наукові положення про взаємовпливи весільної пісенності слов'яно-балтських народів

(Клименко, 2013, 2014, 2019, 2020). Значно розширили напрямком мелоареологічних студій у весільному жанрі й інші сучасні дослідниці: Олена Гончаренко вивчає весільну пісенність Сумщини (Гончаренко, 2008, 2010); Маргарита Скаженик узагальнила весільні мелотипи північної Житомирщини (Скаженик, 2013).

Матеріал нашої статті склали нотні публікації і теоретичні узагальнення вчених, які досліджували суміжні регіони обраної нами перехідної території. Так, Людмила Єфремова однією з перших спробувала систематизувати весільні мелотипи з усієї України та здійснила публікацію весільних мелодій власних експедицій 1980–2000 років, зокрема з Донеччини та Харківщини (Єфремова, 2006). Віра Осадча систематизувала весільні мелотипи Харківщини (Осадча, 1999, 2007, 2020) та надала для цієї статті матеріали з власного архіву.

Від 1990-х років більшість території Донеччини ґрунтовно вивчала Олена Тюрікова, яка у 2005 та

2012 роках підсумувала своє дослідження двома науковими виданнями серії «Музичний фольклор Донбасу» (Тюрикова, 2005, 2012). О. Тюрикова детально проаналізувала композиційні особливості побудови весільних пісень Донеччини, виокремила їх ладофактурні характеристики. Розвідки О. Тюрикової, як надійна наукова база для мелогографічних узагальнень та картографування весільних мелотипів на території Донеччини, стали плідним підґрунтям і для авторки даної статті. Галина Пшенічкіна підсумувала особливості весільних мелотипів, розповсюджених на території Черкащини та Наддніпрянщини (Пшенічкіна, 2020) і зокрема звернула увагу на певні відмінності у весільних мелотипах перехідної зони території, яку вона досліджувала. На матеріалі розвідок авторки чітко простежуються ареали розповсюдження весільних мелотипів, зони їх видозміни. Дослідниця визначила за результатами аналізу перехідну зону між автохтонною Подільською пісенною традицією та весільними наспівами Наддніпрянщини. Наукові розвідки весільної обрядовості Наддніпрянщини були проведені також Анастасією Любимовою. Разом із Г. Пшенічкіною дослідниці організували експедицію в Петропавлівський район Дніпропетровської області, результатом якої став збірник «Народні пісні сучасної Дніпропетровщини. Випуск 2. Петропавлівський район» (2019). У своїй дисертації та статтях А. Любимова приділила значну увагу весільним мелотипам Дніпропетровщини, зокрема, тим, що знаходяться на берегах річок Вовча та Оріль (Любимова, 2021, 2022). Ця територія знаходиться також і у фокусі нашого дослідження.

Методи узагальнення матеріалу, розроблені у працях І. Клименко, Г. Пшенічкіної та А. Любимової використані авторкою при складанні мелогографічних карт і стали підґрунтям для порівняльного аналізу мелотипів і вивчення їх видозміни у перехідній зоні. Методи ладового й фактурного аналізу (розроблені Євгеном Єфремовим), аналізу системи ладових констант (СЛК) Ярослава Мироненка, розвинутий Людмилою Єфремовою), та метод мелогографічного картографування також були використані у цьому дослідженні з метою досягнення більш точних та чітких результатів.

Аналітичний апарат авторки опертий головню на досвід вивчення регіональних слобідських матеріалів у працях В. Осадчої. В описах звуковисотних характеристик пісень будуть використані мелоаналітичні підходи О. Тюрикової, що окреслюють звукоряди, опорність тонів, типи фактурного викладу. Натомість ритмотипологічний описи базуються на поняттях, випрацьованих у сучасній Київській школі, головню, у працях І. Клименко.

Додатки до статті містять:

(А) – таблиці зі списком досліджених сіл та їх адміністративними кодами і перелік матеріалів, що були використані в роботі як її джерельна база;

(Б) – нотації весільних пісень (переважно зроблені автором статті);

(В) – мелогографічні карти.

Для наочного представлення видозміни мелотипів до новостворених карт авторки були додані позначки з карт А. Любимової (Любимова, 2022, с. 198), а саме – у географічному сегменті між суміжними з Харківщиною районам Дніпропетровської області. Деякі території на картах не заповнені позначками через відсутність фронтальних досліджень цих зон (Олександрівський, Добропільський, Покровський райони Донецької обл.) або через невелику кількість матеріалів весільної пісенності серед експедиційних записів (Великоновосілівський, Мар'їнський та частково Волноваський райони Донецької області).

Мета статті – установити структурні типи весільних пісень, зафіксованих в експедиціях останніх десятиліть у межиріччі Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця; дослідити їх видозміни у контексті перехідної зони; окреслити географічні межі побутування кожного мелотипу та на основі отриманих даних сформулювати мелогографічні карти.

Тирадні композиції на основі 6-дольної ритмомоделі

Статистично доміантною мелоформою на території перехідної зони була така, яку прийнято окреслювати кодом «Т6» – це багатократно описана в літературі тирада на шестидольній основі. Авторка залучила до аналізу 116 зразків цього мелотипу (див. **НОТНИЙ ПРИКЛАД Б2**).

Тиради типу «Т6» рівномірно поширені в обстеженому терені (див. **КАРТУ В1**), як і на великій території Наддніпрянської України.

Відомо, що форма тиради є дуже рухливою (Пшенічкіна, 2020 та ін. автори), тому розглянемо різновиди її види компонування, зафіксовані в терені. Також обстежена територія дала кілька зразків звуковисотного оформлення тирад. Розпочнемо саме з цих характеристик.

Типи звуковисотного устрою. Фактура.

Ладову систему місцевих зразків «Т6» переважно характеризує **квінтовий** амбітус мажорного нахилу з опорами на 1-му та 5-му щаблях звукоряду. Типовий приклад тиради із зачином в амбітусі квінти мажорного нахилу представлений у **нотації Б2**.

Домінуючою ладовою організацією є пентахорд мажорного нахилу з розширенням амбітусу до гексахорду секундою згори (в оспівуванні 5-го щабля застосовується «надставна» секунда, тобто 6-й щабель), або до октави за рахунок субзони (заповненої субкварті або тільки субсекунди).

Широкоамбітусні варіанти зустрічаються в Олександрівському, Краматорському, Слов'янському й Волноваському районах Донецької області. Локалізація вузькооб'ємних ладових версій мелотипу поширені у басейні річки Самари (229 на **КАРТІ В1**), на межі Харківської та Дніпропетровської обл.

Зустрілися і **комбіновані** ладові системи «Т6»: тетрахорд з пентахордом мажорного нахилу (локалізується у Волноваському районі Донецької обл.) та трихорд з пентахордом мажорного нахилу (тільки в Лозівському районі Харківської обл. (1657 на **КАРТІ В1**).

Комбіновані лади тирад зустрічаються більш локально в басейні річок Самара та Оріль.

У Ясинуватському районі Донецької області (село № 396 на карті В1) зустрівся *квартирний різновид* цього тирадного мелотипу з опорними щаблями 1↔4. Тільки два зразки (із сіл 639, 1396) мають обсяг тетраорду мажорного нахилу з опорними щаблями 1↔3.

Ще один зразок з Близнюківського району Харківської обл. (пункт 229) зі схожою опозицією 1-го та 3-го щаблів охоплює *терцієвий амбітус* із надставною секундою, яка з'являється тільки в кадансі тирадної форми.

Зразки із з вузькооб'ємними ладами локалізуються на кордонах Харківщини та Дніпропетровщини, Харківщини та Донеччини та зустрічаються у Волноваському районі Донецької обл., в комбінованому поєднанні з квінтовым амбітусом.

Протиставність 1-го та 2-го щаблів у цій групі тирад зустрілася в одному зразку у Лозівського районі Харківської обл. (пункт 1657) – у межах кварти мажорного нахилу. У тому ж населеному пункті зафіксований зразок комбінованої ладової системи у блоці весільних тирад-передирок, де в межах пентахорду з устоями 1-3-1-5 відбулось комбінування трихорду та пентахорду мажорного нахилу. Тут зафіксований і більш розповсюджений варіант мелотипу квінтового обсягу без зачину.

Відмітимо цікавий зразок із опорами 1↔2, котрий було зафіксовано у с. Карлівка (пункт 503) Волноваського району Донецької області від однієї співачки. Це – трихорд мінорного нахилу із субтерцією в амбітусі квінти.

Фактурні та виконавські характеристики мелотипу «Т6». В основному тиради мають підголоскове двоголосся, часто з дублюванням підголоском основного голосу в терцію в різних структурних блоках тиради (хід, респонсія). Також трапляються гетерофонні зразки та зразки бурдонного співу.

В одному з населених пунктів (586 на карті В1) виконавиці заспівали декілька весільних зразків із терцієвим завершенням кадансу, замість унісонного. Такі видозміни ладової будови свідчать про вплив новішої музичної стилістики, яка, можливо, сформувалася на пізньому етапі заселення цієї території. Така ж тенденція зафіксована і у тирадах Слов'янського району Донецької області.

У Волноваському районі Донецької області зустрічаються ліризовані мелодії, багаті на орнаментальне оспівування опорних тонів. Вони часто агогічно вільніші за інші локальні пісні, часом мають сповільнення темпу в кадансах.

У Краматорському районі (108 на карті В1) зустрівся зразок з октавним дублюванням (тончиком) основного голосу в кадансі.

Різновиди компонування.

Серед проаналізованих зразків весільних тирад «Т6» кількісно переважають узвичаєні *чотирирядкові* композиції – *без зачину* (32 зразки) та *із зачином* (30 зразків). Ці та інші особливості компонування передані спеціальними графічними символами на карті В1.

У меншій кількості зафіксовані *тиради із зачином та додатком* – 11 зразків. Цей композиційний різновид мелотипу «Т6» представлений трьома різновидами ладових конфігурацій: тетраордом, пентахордом мажорного нахилу та комбінуванням останніх. Системи ладових опор такі: 1-4, 1-5 або 1-4-1-5. Локальне скупчення зразків цієї конфігурації фіксується у Волноваському, Слов'янському районах Донецької обл. та Ізюмському районі Харківської обл. Наспіви із с. Калинове Волноваського району Донецької обл. (пункт 565) відрізняє ритмічна варіативність: виконавські фермати в кінці сегментів тиради, фінальний сегмент підкреслено гетерофонним розгалуженням, а також досить глибока цезура перед кінцівкою тиради.

Тирадні форми з додатком нараховують всього 4 зразки (села 897, 894, 108 на карті В1). В останньому селі Краматорського району Донецької обл. цей різновид тиради з додатком побутує як спондеїчний, так і в ямбічній ритмоформі. При тому його ладове оформлення – пентахорд мажорного нахилу – залишається незмінним.

Тиради з зачином та розширенням нараховують 4 зразки, зафіксовані в селах 120, 1190, 120, 1564. Всі вони мають ладову будову пентахорду мажорного нахилу, проте в Слов'янському районі Донецької області звукоряд цього різновиду тиради розширений за рахунок субзони.

Тиради ямбічної основи

На території межиріччя Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця зустрілися лише чотири зразки тирад ямбічної ритмоорганізації, споріднених з типом «Т6» – у систематичі І. Клименко його віднесено до окремого типу «Т7». Два зразки мали зачин, один був без зачину. Можемо свідчити про відсутність в цілому тенденції до ямбізації тирад, що виглядає незвично, по відношенню до значної їх поширеності на території Слобожанщини (за свідченням В. Осадчої), а також у порівнянні з мелогографічними картами Г. Пшенічкіної на території Над-дніпрянщини, в яких представлена велика кількість зразків 6–7-складових ямбічних тирад.

Тирадні ритмосилабічної основи 5+3

Тирадний мелотип основи 5+3 (код «Т53») широко розповсюджений по всій території дослідження (нотація Б3). Було вивчено 28 зразків, які розповсюджені по карті рівномірно (Карта В2). У перехідній зоні між Харківською, Дніпропетровською та Донецькою областями спостерігається найбільше скупчення зразків цього мелотипу. Проте, на території Донецької області від Краматорську і до Волновахи спостерігається прогалина.

Розповсюдженим варіантом *вузькоамбітусних ладів* став *квартирний* звукоряд мажорного нахилу з розвинутою субзоною, з опорами на 1↔3 щаблях. При- вертає увагу відсутність оформлення мелотипу в терцієвому звукоряді з опорами 1↔3.

Серед квартово-квінтових звукорядів з опорами 1↔4 поширений тетрахорд мажорного нахилу. Він часто зустрічається і з субсекундою, або надставною секундою. Чистий тетрахорд без субзони зустрівся тільки в Волноваському районі (565 та 534 на [Карті В2](#)).

Разом з тим розповсюдження набули й варіації мелотипу 5+3 з опорними щаблями 5↔1. Вони поширені в Олександрівському, Слов'янському районах Донецької обл. (1082, 1190 на [Карті В2](#)) та Ізюмському районі Харківської обл. (1211 на [Карті В2](#)). Два зразки мелотипу з групи «триопорних ладів» так званої «дніпровської версії» з опорами 1-2-3, однак не в мінорному а в мажорі нахилі, та в амбітусі терції з субзоною та надставною секундою, зустрілися в Краматорському районі Донецької обл. та Близнюківському районі Харківської обл. (108, 217 [Карта В2](#)). Його різновид, розширений до квартового амбітуса з субзоною та надставною секундою зафіксований в Барвінківському районі Харківської обл. (120 [Карта В2](#)). Типовий зразок цієї ладової підгрупи « $\downarrow T53$ » подано в [нотації Б3](#). Звертаємо увагу на територіально близьке до Дніпропетровщини розташування наспівів «*дніпровської версії*» цього мелотипу (Пшенічкіна, 2020). Зміна мінорного ладового забарвлення на території, що досліджена авторкою, яке характерне для нього на Наддніпрянщині явно свідчить про трансформацію цього мелотипу в контексті перехідної зони в межиріччі Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця.

Темповий контраст між першим та другим сегментом тиради зустрівся в традиції с. Вільне Волноваського району (пункт 534 на [Карті В2](#)). Привертає увагу комбінована ладова система: іонійський трихорд з ладовими опорами 1-2-3 поєднується з іонійським тетрахордом з опорами 1↔4. Перша частина – лірична та розспівна, друга – пришвидшена. Можливо, цей зразок звучав би більш широко в ансамблевому виконанні, та наразі є тільки сольний запис. Співачка в одноголосному виконанні прагнула передати весь об'єм звучання пісні.

Фактурні характеристики цього мелотипу різняться в варіантах підголоскового багатоголосся, часто з *супроводом основного* голосу підголоском, в контексті більш широкоамбітусних ладів, або ладів з розширеною субзоною; або ж *паралельним рухом підголоску* в більш вузькоамбітусних ладах.

Тирада чотиридольної основи

У басейні річок Самара та Оріль зафіксований єдиний приклад тирадоподібної форми « $\downarrow T4$ », складеної з повторюваних ритмічних фігур диспондея та трискладника, розспіваний в об'ємі терції. Його характерний інципіт – «*Свашечки/Дружечки, наші голубочки*» ([нотація Б1](#)).

Композиції з переритмізацією семантично тотожних силабогруп і рефреном «Рано»

На обстеженій території перехідної зони також зустрічаються і композиції з переритмізацією семантично тотожних силабогруп і рефреном типу « $\downarrow 44.p4^2$ »

([нотація Б4](#)). П'ять зразків цього мелотипу, властивого Наддніпрянщині, зустрілися біля витоків річок Самара, Вовча та Мокрі Яли в Павлоградському, Петропавлівському, Межівському районах Дніпропетровської обл. (726, 34, 855, 535 на [Карті В2](#)); Великоноселківському, Волноваському, Мар'їнському районах Донецької обл. з **типовим рефреном «Рано-рано»** (450 на [Карті В2](#)).

У Волноваському районі (586 на [Карті В2](#)) зустрівся зразок з силаборитмічним дробленням.

Порівнюючи мелотипи весільних наспівів перехідної зони з картами І. Клименко (Клименко, 2019, с. 47) спостерігаємо схожу динаміку розповсюдження цього мелотипу. У Краснолиманському районі Донецької області його наспіви зафіксовано **зі змінним рефреном**, як і в картах І. Клименко, які розташовані біля витоків річки Сіверського Дінця, з більшою частотою розташування в напрямку до Харкова та Белгорода.

Усі 5 зразків цього мелотипу в контексті перехідної зони ладово оформлені пентахордом мажорного нахилу з заповненою субзоною, або ж з надставною секундою. Характерні опорні щаблі 1↔4, проте зустрічається і співвідношення 1↔5. Фактурні характеристики що визначають проаналізовані зразки – підголоскове двухголосся, часто, ансамблевий спів в унісон та знову розгалуження на двох-, часом трьохголосне звучання гурту виконавців, з *паралельним рухом підголоску*, або його *супроводження* основного голосу. Характерним прикладом цього мелотипу став [зразок Б4](#).

Розповсюдження цього мелотипу на території перехідної зони, являє собою незначну кількість зразків, та все ж дозволяє прослідкувати динаміку його видозміни відповідно до ареалу річок, що не притаманно іншим проаналізованим мелотипам перехідної зони межиріччя Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця, та залишає перспективи для подальших досліджень.

Строфічні композиції на основі 6-дольної ритмомоделі

Серед строфічних композицій в ареалі перехідної зони зустрічається мелотип шестидольної ритмомоделі « $\downarrow 6^3$ », у поєднанні зі сталим вторинним віршем V{46}. Його українсько-білоруський макроареал дослідила І. Клименко (Клименко, 2013). Наддніпрянські версії вивчали Г. Пшенічкіна (Пшенічкіна, 2020) та Надія Ханіс (Ханіс, 2023). Авторка статті проаналізувала 23 зразки, що походять з межиріччя Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця.

Можна зроби такі спостереження.

Майже всі досліджені зразки цього мелотипу мають двомірну ритмоорганізацію ([нотації Б5–Б8](#)), зустрівся тільки один ямбізований зразок ([нотація Б9](#)). Ці особливості відображено на [Карті В3](#).

За мелічними характеристиками записи мелотипу « $\downarrow 6^3$ » можна розбити на три підгрупи (16, 349, [Карта В3](#)).

Тип 1 – *триопорний* з СЛК 2;1;2. Йому притаманний мінорний нахил, амбітус квати з заповненою субзоною. Його представляють 7 зразків з Лозівського району Харківської обл. (1564, 1553, 1759 на *Карті В3*), та Олександрівського, Волноваського районів Донецької обл. (1067, 541, 534 на *Карті В3*). Типові приклади фактури – *нотації Б5, Б6*. Це – підголоскове багатоголосся з *супроводом основного голосу підголоском*, чи з його терцієвим дублюванням.

Нетиповим варіантом композиції 1-го ладофактурного типу мелотипу $\langle \downarrow 6^3 \rangle$ став зразок з с. Малинівка Волноваського району (541 на *Карті В3*, *нотація Б7*), що вирізняється зміщенням цезури та, відповідно зміною кількістю силаб у сегментах наспіву – V3+7 та скороченням кількості рядків у строфі до 2-х. Фактурне оформлення зразка залишилось характерним для цього підтипу.

Тип 2 з СЛК: 5;2;1 являє собою триопорний лад, представлений одним зразком (1166 на *Карті В3*). Це пентахорд мінорного нахилу з субквартою та надставною секундою. Його фактура має гетерофонні розгалуження в кадансах – то у верхньому підголоску, то в основному голосі.

До третього типу належать різновиди СЛК: 5;1;1, 5;3;1, 1;3;1. Амбітус – пентахорд мажорного нахилу з заповненою субзоною та надставною секундою, є зразки, розширені до гептахорду. Кількість зразків цього ладового різновиду нараховує 9. Типову фактуру показано в *нотації Б8*: це тип підголосково розвиненої фактури, де йде активна розробка основного нижнього та верхнього голосів. Скупчення записів цього мелотипу спостерігаємо в Ізюмському районі Харківської обл.; Слов'янському, Краматорському, Краснолиманському районах. Донецької обл.

Також цікавий зразок з с. Маяки, Слов'янського району Донецької обл. (1178 на *Карті В3*), де верхній голос всі три рядки строфи оспівує 5-й щабель, протягом звучання пісні, не йде в унісон, або ж терцієвий тон. Цей поодинокий зразок, не створює тенденції виконання весільних пісень.

Відзначимо один *ямбізований зразок цього мелотипу*, що трапився в терені дослідження (110 на *Карті В3*, *нотація Б9*). Це трихорд мінорного нахилу з субквартою, з СЛК: 1;2;3, за загальним амбітусом – гексахорд. Про фактурні особливості судити складно, через сольне виконання носієм традиції цього зразка. Проте, в сусідньому с. Семенівка (108 на *Карті В3*) зафіксований схожий спондеїчний варіант мелотипу $\langle \downarrow 6^3 \rangle$, як і в сусідніх досліджених районах Донецької області. Тож, маючи відомості про те що співачка, від якої був записаний ямбізований зразок була переселенкою з Кременчуцького району Полтавської обл., та враховуючи розповсюдженість ямбізованих зразків цього мелотипу Наддніпрянщиною, можна допустити, що для Краматорського району (110 на *Карті В3*) такий зразок може вважатися напливовим.

На території перехідної зони зустрівся один зразок *ритмомоделі V*43*, що розширений в середньому сегменті до 5 силабохрон.

Строфічні форми з віршем V{44}5

На дослідженій території широко розповсюджені зразки строфічної форми на основі ритмотипу $\langle \downarrow 53^2 \rangle$. Усі вони мають похідну вторинну форму вірша – V{4;4}5, ускладнену наддробленням (*нотація Б10*).

Зустрілись кілька ямбізованих зразків – вони відзначені в *Карті В4*.

Поширення цього мелотипу на території, що досліджується має схожість зі зразками, що були зафіксовані на Наддніпрянщині, в картах І. Клименко та Г. Пшенічкіної (Клименко, 2019, с. 38; Пшенічкіна, 2020, с. 351). Проте, на весільному матеріалі перехідної зони спостережено сталі видозміни ритмоформи цього мелотипу в 3-му сегменті моделі. Привертає увагу розширення цього сегменту на 1–2 силабохрони в усіх зразках. Ці зміни позначені на *карті В4* в типовій ритмомоделі.

З метою проведення аналогії досліджених наспівів перехідної зони межиріччя Орелі, Вовчої та Сіверського Дінця з вже існуючими картами сучасних дослідників в *Карті В4* авторка використала зразки ритмомоделей вторинної форми та вторинної форми з наддробленням за картами І. Клименко та Г. Пшенічкіної. Визначення вісімки, як мірної долі для цього мелотипу, згідно проаналізованих матеріалів перехідної зони — умовне. Натомість, для даної місцевості *характерне відчуття мірної долі в цьому ритмотипі як чвертки* (14). Подібну переорієнтацію тривалості мірної долі стосовно контрастних частин тиради допускає І. Клименко. У різновидах тирад типу $\langle \downarrow T53 \rangle$ темповий контраст між частинами композиції виникає внаслідок зміни брахістохрони (Зачикевіч, Клименко, 2013). Можна допустити, що для *донецьких наспівів цього мелотипу мірна доля (брахістохрона) стабілізувалася як чвертка*. Ритмосхема ямбічних зразків цього мелотипу V*445 збігається з дослідженими зразками Г. Пшенічкіної на Наддніпрянщині (Пшенічкіна, 2020).

Скупчення *спондеїчних зразків* зафіксоване в Петропавлівському та Межівському районах Дніпропетровської обл., Великоновоселківському районі Донецької обл., та Ізюмському районі Харківської обл. В інших районах це поодинокі зразки. *Ямбізовані зразки* поширені в Ізюмському районі Харківської обл. та Великоновоселківському районі Донецької обл. в обмеженій кількості. Порівнюючи цей мелотип з картами Г. Пшенічкіної, спостерігаємо значну відмінність, в поширенні ямбізованих версій мелотипу $\langle \downarrow 53^2 \rangle$ на теренах перехідної зони. Вони ладово оформлені в пентахорд мінорного нахилу з субквартою та опорними щаблями: 2,5;2,1.

У Лозівському, Ізюмському районах Харківської обл. (села 1553, 1211, 1178 на *Карті В4*) та Великоновоселківському районі Донецької обл. (435 на *Карті В4*) зустрілись *зразки з катеном* $\langle \downarrow 3;53^2 \rangle$.

Ладова характеристика цього мелотипу має невелику кількість різновидів. З 15-ти пісенних зразків 14 використовують пентахорди мінорного нахилу з субзоною, та зрідка, надставною секундою. СЛК

цих зразків являє опозицію 2-3, та 2-1 щаблів. Тільки в одному селі зафіксований пентахорд мажорного нахилу з субквартою та опорними щаблями: 2,5;2,1. Типовим його зразком є нотація Б10.

Строфа моделі V*557

На території перехідної зони зафіксовані зразки мелотипу з віршовою основою V*557. Його ритмічний код – $\langle \downarrow 557^2 \rangle$. У Наддніпрянщині ці мелодії виконуються у дуже повільному темпі, тому основна мірна силабохрона (брахістохрона) цього мелотипу – чвертка. Форма також зазнала розширення шляхом додавання 1-2 силабохрон до третього сегмента. 5 зразків мелотипу вдалося записати в Ізюмському районі Харківської обл. (1229, 1211, [Карта В4](#)) та Краматорському районі Донецької обл. (108, [Карта В4](#)). Він розповсюджений на Харківщині, за описом В. Осадчої (Осадча, 1999). Його лад оформлений як пентахорд частіше мінорного нахилу (іноді — мажорного) з опозиціями опорних щаблів: $5 \leftrightarrow 1$, $5 \leftrightarrow 2$.

Висновки

На дослідженій території, що становить собою перехідну зону між етнокультурними регіонами Наддніпрянщини та Слобідщини, побутують наспіви **во-сьми** відомих весільних мелотипів, властивих для Наддніпрянської України. Вони описані науковцями для суміжних теренів. Та місцеві зразки мають певні структурні відмінності, а також особливості територіального поширення, уперше встановленого авторкою з допомогою картографування.

Також різна вагомість цих пісенних форм у місцевих обрядах – одні з них представлені десятками зразків і мають морфологічні різновиди (тиради і строфи моделей V*6 і V*53), інші зафіксовані в кількох записах або й зовсім одиничні.

Так, серед тирадних форм шестидольної основи, які домінують на території перехідної зони, відсутня тенденція до ямбізації. Невелика кількість ямбізованих зразків з 6–7-складовою основою записана в басейнах річок Самара та Оріль.

Шестидольні тиради мають переважно сталий чотирирядковий вид, часто ускладнений характерним зачинним мелорядком. Способами нарощування тиради виступає додаток – додаткове проведення двох останніх мелорядків з новим текстом.

Тиради мають кілька звуковисотних версій. Характерною мелічною ознакою більшості тирад є квінтовий звукоряд з опорами на 1-му та 5-му щаблях (звукоряд може бути розширеним за рахунок субзони чи надставної секунди, тобто 6 щабля).

У смузі розмежування сучасних Харківщини і Дніпропетровщини, Харківщини та Донеччини побутують зразки із вузькооб'ємними ладами.

У Волноваському районі та в басейнах річок Самара та Оріль Донецької обл. зустрічаються комбінації тирад вузького обсягу і тирад з квінтовым амбітусом.

За течіями Орелі та Самари зафіксований один зразок тирадного типу $\downarrow T4$ з характерним для нього інципітом «Свашечки/Дружечки, наші голубочки», оформленого в терцієвому звукоряді.

Помітна роль у місцевих традиціях і тирад з основою V*5+3, проте їх кількість значно менша.

Ліричну лінію обряду обслуговують строфічні мелотипи з основами V*5+3 та V*6. Обидва мають вторинне ритмічне прочитання, поєднуючись з віршами розпросторених вторинних форм.

Строфічні композиції спондеїчного ритмотипу $\langle \downarrow 6^3 \rangle$ творять на території перехідної зони три ладофактурних різновиди, які збігаються із весільними мелотипами, описаними Г. Пшенічіною на території Середньої Наддніпрянщини. Однак наші зразки мають розширений спектр опорних щаблів у варіантах СЛК: 5;1;1, 5;3;1, 1;3;1. Ці мелодії побутують уздовж кордону між Харківською та Донецькою областями. Проте осередкова ладофактурна варіаційність, характерна для мелотипів, зафіксованих у Волноваському районі Донецької обл., ще раз підкріплює позиції осередковості традицій перехідної зони.

Серед строфічних форм з основою V*5+3 і частково у формі $\langle \downarrow 6^3 \rangle$ простежується стале розширення цієї форми шляхом додавання 1-2 силабохрон в 3-му сегменті рядка. Ладова характеристика цього мелотипу загалом не відрізняється від різновидів, поширених на Наддніпрянщині та Слобожанщині – це пентахорд мажорного нахилу із субзоною та з СЛК: 2-3, 2-1.

Також, у строфічних мелотипах вивченої місцевості мірна доля (брахістохрона) переосмислюється на чвертку, замість вісімки.

Географічно видозміни та широку кількість різновидів одного мелотипу зафіксовано в Лозівському та Ізюмському районах Харківської обл. й Слов'янському, Краснолиманському та Волноваському районах Донецької обл.

Спостерігаються лише деякі «острівці» домінування певного мелотипу на Харківщині та Донеччині, як наприклад тип $\downarrow 44, p4^2$, що відносно рівномірно «вкриває» сусідню Наддніпрянщину – його одиничні наспіви точково зафіксовані на території перехідної зони вздовж річок Самара, Вовча та Мокрі Яли. Разом з тим зразки цього мелотипу, що географічно розташовані вздовж річок Сіверський Донець та Оскіл, мають інший, змінний рефрен.

Строфічний мелотип з $\langle V557 \rangle$, який відносно рівномірно фіксується на території Харківщини, був лише точково розташований в прикордонних районах Донецької та Харківської областей.

Районування весільних мелотипів перехідної зони транслює сучасний стан їх функціонування, відображає відмінності мелотипів в контексті даного дослідження та залишає відкритим питання доповнення мелогографічних карт новими пісенними зразками, їх узагальнення та порівняння мелотипів перехідної зони з весільними мелотипами всієї української території.

Цитована література

- Гончаренко, О. (2008). Весільні наспіви силаборитмічної моделі 5+3 на території Сумщини: мелоареалогія. *Етномузіка*. Число 5, 40–66. Львів.
- Гончаренко, О. (2010). Обрядові пісенні жанри Сумщини: географія основних ритмотипів. *Проблеми етномузікології*, 5 (Слов'янська мелогеографія, 1), 31–42 + карти К6–8. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Єфремова, Л. (2006). *Народні пісні: записи Людмили Єфремової*. Київ: Наук. Думка. 575 с.
- Зачиківч, Т., Клименко І. (2013). Весільні пісні Полтавщини: ритмотипологія і географія. *Проблеми етномузікології*, 8, 118–130. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Клименко, І. (2013). Слов'янські весільні шестидольники як мелогеографічна система: введення у проблематику. *Проблеми етномузікології*, 8 (Слов'янська мелогеографія, 4), 90–117. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Клименко, І. (2014). Українські весільні тиради на шестидольній основі. *Етномузіка*, 10 (Наукові збірки ЛНМА імені М. В. Лисенка; вип. 33), 31–53. Львів.
- Клименко, І. (2019). Весільна макроареалогія слов'яно-балтського меломасиву. *Проблеми етномузікології*, 14, 7–48. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2019.14.183849>
- Клименко, І. (2020). *Обрядові мелодії українців у контексті слов'яно-балтського ранньотрадиційного меломасиву: типологія і географія. Т. 1: Монографія*. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. 360 с.
- Любимова, А. (2021). Весільні мелодії «Середньодніпровського набору» в ареалі Дніпровських порогів. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*, 21, 122–144. Дніпро: Дніпропетр. акад. музики ім. М. Глінки. DOI: <https://doi.org/10.33287/222132>
- Любимова, А. (2022). *Традиційна пісенна культура пізнього формування в ареалі Дніпровських порогів: специфіка жанрової системи*. (Дис. ... канд. мистецтвознав. 025 Муз. Мистецтво). Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ. 231 с.: нот.
- Осадча, В. (1999). Ритмоструктурна типологія весільного фольклору Слобожанщини. *Культура України (Мистецтвознавство)*, 5, 115–121. Харків: ХДАК.
- Осадча, В. (Упор.). (2007). *Обряди та звичаї фольклорних осередків межиріччя Орелі та Сіверського Дінця*. Харків: ХО-ЦНТ. 164 с.
- Осадча, В. (2020). Жанрова система слобожанського фольклору: весільні мелотипи Харківщини. *Традиції та новації у вищій архітектурній та художній освіті*, №3, 43–48. Харків: ХДАДМ.
- Осадча, В. (2023). Мелоритмічна варіантність і відчуття музичного часу у творенні типів наспівів Слобожанського фольклору. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*, 24, 72–84. Дніпро: Дніпропетр. акад. музики ім. М. Глінки. DOI: <https://doi.org/10.33287/222306>
- Пшенічкіна, Г. (2020). *Географічні межі регіональних традицій музичного фольклору на території Правобережної Черкащини (за наспівами обрядових циклів)*. (Дис. ... канд. мист. 17.00.03 Муз. мистецтво). Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського: Каф. історії української музики та музичної фольклористики. Київ. 360 с.: нот.
- Скаженик, М. (2013). Трирядкові весільні наспіви з шестидольною основою на полісько-волинському пограниччі (північна Житомирщина): ритмічні та звуковисотні різновиди. *Проблеми етномузікології*, 8, 131–142 + карта К19. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Тюрикова, О. (2005). *Музичний фольклор Донбасу [Ноти]: Весільні пісні*. Донецьк. 437 с.
- Тюрикова, О. (2012). Фольклор Донбасу: проблемні вектори сучасного дослідження. *Матеріали до української етнології*, 11, 263–271. Київ: НАНУ; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського.
- Ханіс, Н. (2023). Ліричні весільні пісні Середньої Наддніпрянщини: морфологія та географія строфічних мелодій шестидольної основи. *Проблеми етномузікології*, 18, 52–74. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2023.18.294830>

References

- Honcharenko, O. (2008). Vesilni naspivy sylaborytmichnoi modeli 5+3 na terytorii Sumshchyny: meloarealohiia [Wedding chants of the 5+3 silaborhythmic model in the Sumy region: meloarealogy]. *Etnomuzyka [Ethnomusic]*. Iss. 5, 40–66. Lviv. [in Ukrainian].
- Honcharenko, O. (2010). Obriadovi pisenni zhanry Sumshchyny: heohrafiia osnovnykh rytmotypiv [Ritual song genres of Sumy region: geography of main rhythmical types]. *Problemy etnomuzykologhii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 5, 31–42+maps K6–8. Kyiv [in Ukrainian].

- Khanis, N. (2023). Lirychni vesilni pisni Serednoi Naddnyprianshchyny: morfolohiia ta heohrafiia strofichnykh melodii shestydolnoi osnovy [Wedding songs in The Middle Dnieper region: morphology and geographic distribution of one type of strophic melodies with 6-beat metrics]. *Problemy etnomuzykologhii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 18, 52–74. Kyiv. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2023.18.294830> [in Ukrainian].
- Klymenko, I. (2013). Slovianski vesilni shestydolnyky yak meloheohrafichna systema: vvedennia u problematyku [Slavic wedding hexadecimel melodies as a melogeographic system: an introduction to problems]. *Problemy etnomuzykologhii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 8, 90–117, Kyiv [in Ukrainian].
- Klymenko, I. (2014). Ukrainski vesilni tyrady na shestydolnii osnovi [Ukrainian wedding recitations on the six-beat rhythmic foundation]. *Etnomuzyka [Ethnomusic]*. Iss. 10, 31–53. Lviv [in Ukrainian].
- Klymenko, I. (2019). Vesilna makroarealohiia sloviano-baltskoho melomasyvu [Wedding macroareology of Slavic-Baltic Area]. *Problemy etnomuzykologhii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 14, 7–28. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2019.14.183849> [in Ukrainian].
- Klymenko, I. (2020). *Obriadovi melodii ukraintsiv u konteksti sloviano-baltskoho rannotradytsiinoho melomasyvu: typolohiia i heohrafiia [Ritual Melodies of the Ukrainians in the Context of the Slavic-Baltic Early-Traditional Melomassive: Typology and Geography]*. Vol. 1: Monograph. 360 p. (with DVD). Kyiv [in Ukrainian].
- Liubymova, A. (2021). Vesilni melodii «Serednodniprovs'koho naboru» v areali Dniprovskykh porohiv [«Middle dnipro set» wedding folk song tunes from the Dnipro river rapids area]. *Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny [Musicological thought of Dnipropetrovsk region]*. Iss. 21, 122–144. DOI: <https://doi.org/10.33287/22202105>. [in Ukrainian].
- Liubymova, A. (2022). *Tradytsiina pisenna kultura piznoho formuvannia v areali Dniprovskykh porohiv: spetsyfika zhanrovoi systemy [Traditional Song Culture of Late Formation in the Area of the Dnieper Rapids: Specificity of the Genre System]*. (Dissertation of the candidate of art history (025)). Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv. 231 p.: music notes. [in Ukrainian].
- Osadcha, V. (1999). Rytmostrukturna typolohiia vesilnoho folkloru Slobozhanshchyny. The rhythm structure typology of wedding folklore of Slobozhanshchyna. *Kultura Ukrainy [Culture of Ukraine]*. Iss. 5, 115–121. Kharkiv: KhDAK. [in Ukrainian].
- Osadcha, V. (Comp.). (2007). *Obriady ta zvychai folklornykh oseredkiv mezhyrichchia Orel i Siverskoho Dintsia [Rituals and Customs of Folklore Centres Between the Oril and Siverskyi Donets Rivers]*. Kharkiv: HOCNT. 164 p. [in Ukrainian].
- Osadcha, V. (2020). Zhanrova systema slobozhanskoho folkloru: vesilni melotyipy Kharkivshchyny [The genre system of Slobozhansky folklore: wedding melodies of Kharkiv region]. *Tradytsii ta novatsii u vyshchii arkhitekturnii ta khudozhnii osviti [Traditions and Innovations in Higher Architectural and Artistic Education]*. Iss. 3, 43–48. Kharkiv: KSADA. [in Ukrainian].
- Osadcha, V. (2023) Melorytmichna variantnist i vidchuttia muzychnoho chasu u tvorenni typiv naspiviv Slobozhanskoho folkloru [Melorhythmical variation and sense of musical time in the creation of tune types in the folklore of Sloboda Ukraine]. *Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny [Musicological thought of the Dnipropetrovsk region]*. Iss. 24, 72–84. Dnipro. DOI: <https://doi.org/10.33287/222306> [in Ukrainian]
- Pshenyckina, H. (2020). *Heohrafichni mezhi rehionalnykh tradytsii muzychnoho folkloru na terytorii Pravoberezhnoi Cherkashchyny (za naspivamy obriadovykh tsykliv) [Geographical Borders of Regional Traditions of Musical Folklore in the Territory of Right-Bank Cherkasy Region (based on the tunes of ritual cycles)]*. (Dissertation of the candidate of art history (17.00.03)). Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv. 360 p.: music notes. [in Ukrainian].
- Skazhenyk, M. (2013). Tryriadkovi vesilni naspivy z shestydolnoiu osnovoju na polisko-volynskomu pohranychchi (pivnichna Zhytomyrshchyna): rytmichni ta zvukovysotni riznovydy [Three-line wedding chants with a six-part base in the Polissya-Volyn border (northern Zhytomyr region): rhythmic and pitch varieties] *Problemy etnomuzykologhii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 8, 131–142+map K19. Kyiv. [in Ukrainian].
- Tyurikova, O. (2005). *Muzychnyi folklor Donbasu [Noty]: Vesilni pisni [Musical Folklore of Donbas [Notes]: Wedding Songs]*. Donetsk. 440 p. [in Ukrainian].
- Tyurikova, O. (2012). Folklor Donbasu: problemni vektory suchasnoho doslidzhennia [Folklore of Donbass: problematic vectors of modern research]. *Materialy do ukrainskoi etnologhii [Materials for Ukrainian Ethnology]*. Iss. 11, 263–271. Kyiv [in Ukrainian].
- Yefremova, L. (2006). *Narodni pisni: zapysy Liudmyly Yefremovoi [Folk Songs: Recordings by Liudmyla Yefremova]*. Kyiv: Naukova Dumka. 575 p. [in Ukrainian].
- Zachykevich, T., Klymenko, I. (2013). Vesilni pisni Poltavshchyny: rytmotypolohiia i heohrafiia [Wedding songs of Poltava region: rhythmotypology and geography]. *Problemy etnomuzykologhii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 8, 118–130. Kyiv. [in Ukrainian].

Додаток А: Таблиці.

Таблиця А1. Список населених пунктів та їх адміністративних кодів за довідником 1984 р.

Населені пункти Донецької області:

№	Район	Назва населеного пункту	Адм. код
1	Великоновоселівський	Андріївка	435
		Іскра	450
2	Волноваський	Вільне	534
		Дмитрівка	586
		Калинове (Калініне)	565
		Карлівка (передмістя Волновахи)	503
3	Добропільський	Малинівка	541
		Новоукраїнка	639
4	Краматорський	Василівка	110
		(с-ще Василівська Пустош)	
5	Краснолиманський	Семенівка	108
		Коровій Яр	899
		Лозове	897
		с-ще Нове	894
		Яцьке (Яцьківка)	912
6	Олександрівський	Некременне	1067
		(раніше Лучезарне)	
		Ново-Олександрівка	1082
7	Мар'їнський	Богоявленка	-
8	Слов'янський	Богородичне	1166
		Маяки	1178
		смт Райгородок	1148
		Троїцьке	1157
		Новомиколаївка	1154
		Нове	
9	Ясинуватський	Хрестище	1190
		Архангельське	1396

Населені пункти Дніпропетровської області:

(див. Любимова, 2022)

Населені пункти Харківської області:

№	Район	Назва населеного пункту	Адм. код
1	Барвінківський	Грушуваха	116
		Василівка (тепер Ізюмський район)	120
2	Близнюківський	Берестове	218
		Добровілля	217
		Криштопівка	229
3	Борівський	С. Піски-Радьківські	440
4	Зміївський	Задонецьке	1044
		смт.Лиман	1012
5	Ізюмський	Кам'янка	1211
		Студенок	1241
		Ізюм	2
		Іванівка	1227
		Шпаківка	1236
6	Лозівський	Мала Комишуваха	1229
		Петропілля	1553
		Миколаївка	1564
		Дмитрівка	1759
		Катеринівка	1573
		Смирнівка	1657

Таблиця А2. Джерельна база матеріалів для вивчення типології весільних пісень перехідної зони.

Збірка, де були опубл. матеріали експед.; автор архіву; рік експедиції	Область, район, назва населеного пункту
О. Тюрікова МФД: весільні пісні, 1992-2007 рр.	Донецька обл., Великоновоселківський р-н: Андріївка; Волноваський р-н: Свободне; Добропільський р-н: Новоукраїнка; Краснолиманський р-н: Яцьке; Олександрівський р-н: Некременне, Ново-Олександрівка; Слов'янський р-н: Хрестище.
Народні пісні: Зап. Л. Єфремової, 1983, 2003 рр.	Донецька обл., Слов'янський р-н: Богородичне, Красноармійське, Маяки, смт.Райгородок, Новомиколаївка; Ясинуватський р-н: Архангельське. Харківська обл., Ізюмський р-н: Кам'янка, Студенок.
Особистий архів Віри Осадчої, 1983-2007 рр.	Харківська обл., Барвінківський р-н: Василівка, Грушуваха; Близнюківський р-н: Добровілля, Криштопівка; Ізюмський р-н: Ізюм, Мала Комишуваха, Шпаківка; Лозівський р-н: Миколаївка, Петропілля, Смирнівка.
Особистий архів Іллі Фетисова, 2003-2007 рр.	Донецька обл., Краснолиманський р-н: Лозове, с-ще.Нове, Коровій яр; Слов'янський р-н: Маяки, смт.Райгородок, Сидорово, Троїцьке.
Аудіо-диски «Скарби Донеччини», 2006-2007 рр.	Донецька обл., Великоновоселківський р-н: Андріївка, Іскра; Краматорський р-н: Семенівка; Мар'їнський р-н: Богоявленка.
Youtube-канал „Голос степу“, І. Крюченко	Донецька обл., Волноваський р-н: Вільне, Карлівка, Калинове, Дмитрівка, Малинівка, Новоукраїнка.
Цифровий архів фольклору Слобожанщини та Полтавщини	Харківська обл., Балаклійський р-н: м. Балаклія; Барвінківський р-н: Грушуваха; Борівський р-н: Піски-Радьківські; Ізюмський р-н: Іванівка, Кам'янка, Шпаківка; Лозівський р-н: Катеринівка, Петропілля.
Особистий архів авторки статті, 2016-2022 рр.	Харківська обл., Близнюківський р-н: Добровілля; Донецька обл., Краматорський р-н: Василівка.
Дисертаційне дослідження А. Любимової (2022 рік)	Дніпропетровська обл. Павлоградський р-н: Павлоград, м. Тернівка, Богуслав, Бухалівка, В'язівка, Кочеріжки, Межиріч, Троїцьке; Петропавлівський р-н: Шулівка, смт Петропавлівка, Дмитрівка, Чумаки, Лозове, Миколаївка, Петрівка, Маломиколаївка, Троїцьке, Українське, Хороше, Осадче; Юр'ївський: Новогригорівка, Жемчужне, Василівка, Новов'язівка, Сергіївка, Чаплинка.

Додаток Б: Нотації

Б1 $\text{♩} = 128$

Сва-шеч-ки, на-ші го-лу-боч-ки, ой дай-те нам хо-тя ши-шеч-ку
 Пре - яс - ну - ю, пре-крас-ну - ю, хоч од - ну
 Дру-жеч-ки, на-ші го-лу-боч-ки, в бор не хо-ди-ли, хвой не ва-ля-ли
 Ши - шок не бра - ли, вам не да - мо

Близнюківський район
 с. Криштопівка
 10.08.2007
 О.Шокіна, О. Животкова

Б2 $\text{♩} = 96$ *Спокійно, крокуючи*

Одна *Всі*

Сваш-ка не-лі - паш - ка, ши-шок не лі - пи - ла,
 дру-жок не да - ри - ла, од-ну із-лі-пи-ла з зе-ле-но-го сі-на
 з зе-ле-но-го сі-на тайту са-ма зі-(ла)

*с. Василівка Барвінківського р-ну Харк. обл.
 Зап. В. Осадча 05.08.1997*

Б3 $\text{♩} = 116$

Одна *Всі*

Ой (і) кри - к(и)-ну - в(и) о-рел си-дя на по-ду, ой ка-за-ла О-леч - ка,
 за - між не пі - ду, ой ка - за - ли со - ло - вей - ко,
 по-ле-та - ю, ой ка-за-ла О-леч - ка, по-гу-ля - (ю).

*с. Василівка Барвінківського р-ну Харк. обл.
 Зап. В. Осадча 05.08.1997*

Б4 $\text{♩} = 83$
Одна

с. Богоявленка, Мар'їнський р-н, Донецької обл.
Аудіо-архів «Скарби Донеччини»

Щобрат се - стру, за сті-ли ве - де, ра-но, ра - но,
що брат се-стру, за сті-ли ве-де ра-не-се(ньк)

Всі

Б5 $\text{♩} = 146$
Одна

с. Миколаївка, Лозівський р-н Харк. обл.
Зап. В. Осадчої 07.06.1983 р.

◇ Ма-ти до-нітай пи-та - єть - ся, ма-ти до-нітай пи-та - єть - ся,
ку-ди до-ню й у-би-ра - є(шсь).
Варіант
Ой там лю-ди тай не на - ші - ї.

Всі

Б6 $\text{♩} = 90$
Одна

с. Дмитрівка, Лозівський р-н, Харк. обл.
Зап. В. Осадчої

Ой, ти нень-ко тай не лай ме-не, ой, ти нень-ко тай не лай ме-не,
до-ку - чи - ла та(й)ки - да - й(і) - ме(н).

Всі

Б7 $\text{♩} = 83$
Одна

с. Малинівка, Волноваський р-н, Донецької обл.
Зап. І. Крюченко в 2004 р. від сестер
Ткаченко Любов Федорівни (1929 р.н.) та Зінаїди Онуфрївни (1941 р.н.)

Зви - ла со-бі Га-ло - чка ві-но - чок по-ко-ти - ло-же в ви -
не - вий са - (г)а - доч(к).

Всі

Б8 $\text{♩} = 89$
Одна

с. Грушоваха, Барвінківський р-н. Хар. обл.

Зап. В. Осадчої 1.08.1990 р.

Смо-ро-ди-на та й(і) не я - го - да

у - би - ра - ла ме - не дя - ди - на,

у - би - ра - ла ме - не дя - ди - (на).

Б9 $\text{♩} = 110$

с. Василівка, Краматорський р-н, Донецька обл.

Зап. К. Жук 2018 р. від Тамари Козаченко (1936 р.н.)

Ка - зав бать - ко, що й не від - дам доч - ку,

ка - зав бать - ко що й не від - дам доч - ку,

у чу - жу - ю, тай сто - ро - - но(ньк)

А те - пер да - єш, тай не жа - лу - єш.

Б10 $\text{♩} = 73$
Одна

с. Петропілля, Лозівський р-н. Хар. обл.

Зап. В. Осадча

Ой ду - май, ду - май, та - й(і) Ма - рій - - ко,

ду - май, тай га - дай.

Ду-май тай га - дай, тай бре-сти то - бі.

Додаток В: Мелогографічні карти

Карта В1.

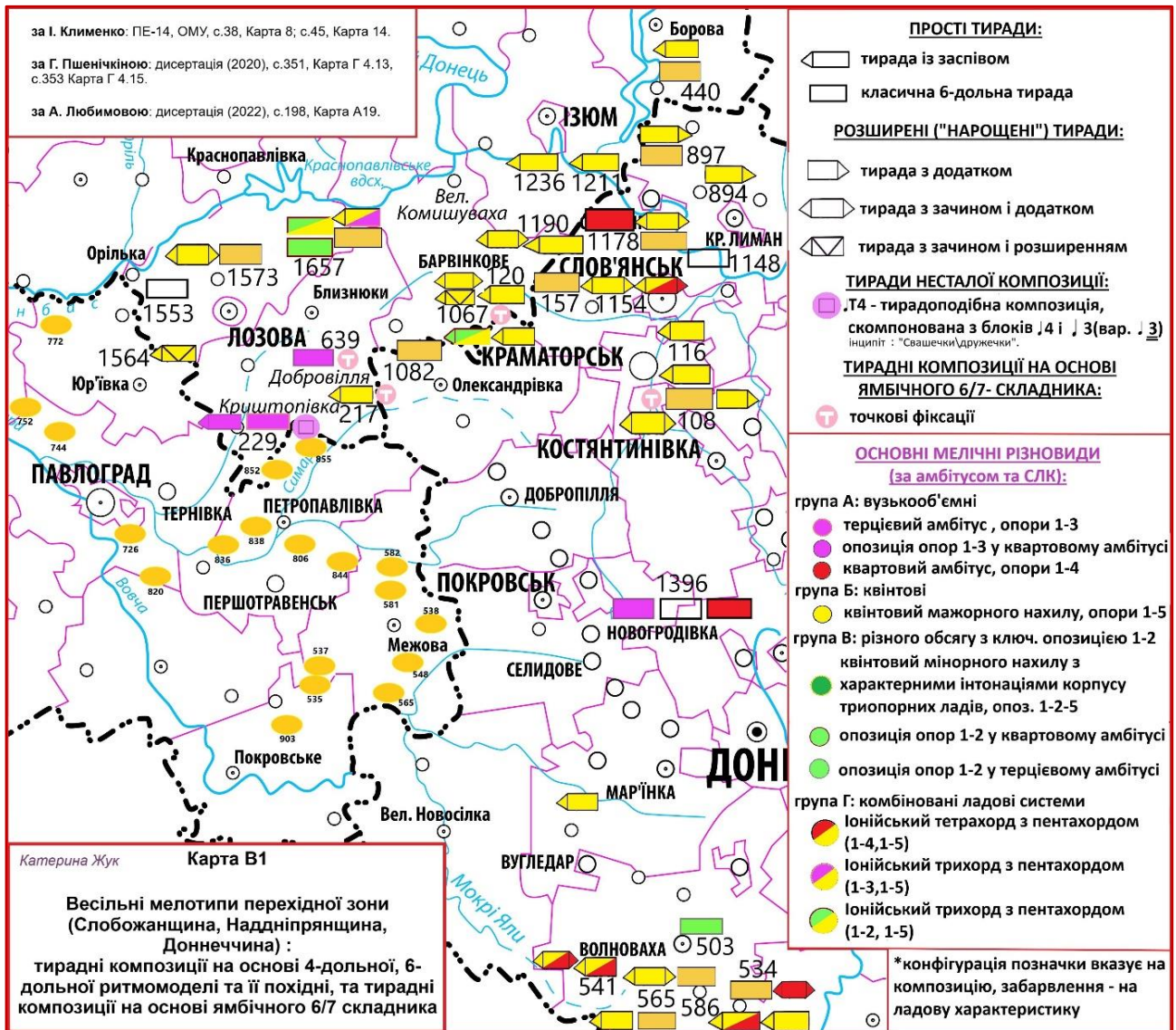

Фото 1. Краєвид біля села Берестове Близнюківського району Харківської області.

Карта В2.

Карта В3.

Фото 2. Співачки з села Берестове Близнюківського району Харківської області (липень 2018 року).
Зліва направо: Кудлівська Рая Григорівна, 1940 р.н. (нар. в м. Краматорськ, з 1945 жила в с. Яковівці біля Берестового), Бакай Ольга Григорівна, 1932 р.н. (нар. с. Яковівка), Калашник Марія Іванівна, 1939 р.н. (нар. в с. Монастирок Рава-Руського р-ну Львівській обл., з 1967 р. – в с. Берестове).

Карта В4.

Фото 3. Місто Краматорськ, 2018 рік. На фото посередині – Козаченко Тамара Федорівна, 1936 р.н. (село Василівська Пустош Краматорського району Донецької області)

Kateryna ZHUK

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-10482-8246>

PhD student, Department of Theory and History

Music Kharkiv State Academy of Culture

Bursatskyi uz. 4, 61000 Kharkiv, Ukraine

+38 095 4934415, E-mail: jhukate53@gmail.com

ZONING OF THE TYPES OF MUSICAL FORMS OF WEDDING SONGS IN THE INTERFLUVE OF OREL, VOVCHA AND SIVERSKYI DONETS

The article examines wedding songs that are popular in one of the local areas of steppe Ukraine - the basins of the Orel, Vovcha, and Siverskyi Donets rivers. These lands are located on the border between Sloboda and Middle Naddniproshchyna, and are therefore considered a transitional zone. Historians and archaeologists rightly define these two large regions of Ukraine as territories of later settlement by Ukrainians, so local ethno-cultural traditions are interesting from two points of view: how they are connected with the traditions of two neighboring regions, and what influence the historical events of recent centuries have had on them. In the context of the study of musical wedding and ceremonial traditions, the following questions naturally arise: to what extent and in what forms have the ancient ceremonial chants been preserved here; how historical circumstances, fluidity, and diversity of the local ethno-social environment influenced the content and melodic structure of wedding songs; what differences are observed in the musical forms of wedding chants of this area due to their functioning in a transitional ethno-cultural zone.

In covering these issues, the author of the article relies on scientific methods and the experience of domestic researchers-typologists, applying the method of mapping musical forms in practice. The appendices to the article demonstrate the positive results of using, first of all, the typological method of research and mapping of ritual melodies, which is carried out for the first time in the outlined territory of Steppe Ukraine.

The studied traditions include tunes of eight well-known wedding melodies typical of Naddniproshchyna Ukraine. They are described by scholars on the basis of materials from neighboring areas. Local samples have certain structural differences, as well as peculiarities of territorial distribution, first established by the author through mapping.

The zoning of the wedding melodies of the transition zone conveys the current state of their functioning, reflects the differences of the melodies in the context of this study, and leaves open the question of supplementing melogeographic maps with new song samples, generalizing them, and comparing the melodies of the transition zone with the wedding melodies of the entire Ukrainian territory.

Keywords: musical art, wedding chants, melogeography, transitional ethno-cultural zone, melotype, harmonic and textural analysis, rhythmic typology